

Autoreferat

1. **Imię i nazwisko:** Elżbieta Szyszlak

2. **Wykształcenie, posiadane dyplomy i stopnie naukowe:**

maj 2001 – tytuł zawodowy magistra politologii, specjalność niemcoznawstwo;

październik 2001 – czerwiec 2006 – studia stacjonarne w Studium Doktoranckim Nauk o Polityce, Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego;

czerwiec 2006 – stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, specjalność stosunki międzynarodowe, nadany uchwałą Rady Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego z 23 czerwca 2006 roku. Rozprawa doktorska na temat: *Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania na czeskim Śląsku Cieszyńskim*. Promotor: prof. Bernard Albin. Recenzenci: prof. Zbigniew Kurcz (Uniwersytetu Wrocławski), prof. Zenon Jasiński (Uniwersytet Opolski).

3. **Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:**

październik 2006 do chwili obecnej – adiunkt w Zakładzie Badań Wschodnich Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego;

luty 2008 – czerwiec 2008 – zajęcia zlecone w ramach umowy o dzieło, Instytut Politologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu.

4. **Wskazane osiągnięcia wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 596 ze zmianami):**

a) **tytuł osiągnięcia naukowego:**

Etniczność w kontekstach bezpieczeństwa. Mniejszość romska w Republice Czeskiej, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2015, ss. 232.

Recenzent wydawniczy: dr hab. Marcin Szewczyk, prof. WSiLiZ w Rzeszowie

b) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników:

W ostatnich dekadach ubiegłego stulecia nastąpił na gruncie nauk społecznych w Polsce dynamiczny rozwój badań nad zagadnieniem etniczności, w tym problematyką mniejszości narodowych i etnicznych. Jego wyrazem była m.in. wielość publikacji dotyczących tejże tematyki, jak również jej włączanie w obszar zainteresowania wiodących ośrodków badawczych/akademickich. Proces ten kontynuowany jest również współcześnie. Sprzyjają mu zarówno zjawiska zauważalne wewnątrz grup etnicznych, jak i w ich zewnętrznym otoczeniu, tak w perspektywie polskiej, związane m.in. z przyjęciem w 2005 roku i realizacją *ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym* czy dyskusją na temat uznania za mniejszości Ślązaków i Kaszubów, jak i w szerszej, międzynarodowej. Globalizacja, integracja i modernizacja stały się – jak się okazało – stymulatorem budowania lub odrodzenia tożsamości etnicznej oraz renesansu nacjonalizmów. W przypadku zaistnienia odpowiednich warunków kwestie mniejszościowe zyskują znaczący wpływ na rozwój sytuacji politycznej i międzynarodowej w danym państwie lub, szerzej, w regionie. W najbardziej skrajnej formie zjawisko to przejawia się w destrukcyjnej i destabilizującej roli konfliktów etnicznych. W tej sytuacji naturalną niejako konsekwencją jest wciąż widoczne zainteresowanie problematyką mniejszości narodowych i etnicznych na gruncie nauk o polityce.

Trudno jednak ograniczyć się w badaniach nad tematyką mniejszościową jedynie do perspektywy *stricte* politologicznej. Jest to niemożliwe z uwagi na wielowymiarowość i wieloaspektowość tej problematyki. Aby bowiem wyjaśnić procesy związane ze zjawiskiem etniczności należy sięgnąć również do innych dyscyplin nauk społecznych. Jedną z nich są nauki o bezpieczeństwie. W przedłożonej publikacji dokonano właśnie takiego zabiegu, starając się wzbogacić analizę problematyki mniejszości narodowych i etnicznych o kontekst bezpieczeństwa. Inspiracją dla takiego ujęcia tematu był fakt, iż przedmiotem analizy uczyniłam sytuację Romów w Republice Czeskiej.

Mniejszość romska należy do najliczniejszych grup etnicznych zamieszkujących Czechy. Według oficjalnych statystyk, pochodzących z powszechnego spisu ludności z 2011 roku, liczba Romów wynosi tu kilkanaście tysięcy, przy czym większość z nich deklaruwała wówczas podwójną narodowość. Jednak powszechnym jest pogląd, iż w rzeczywistości społeczność romska jest tu dużo liczniejsza. Mówi się o 200–300 tys., choć zdarzają się i większe szacunki. Jest to przy tym mniejszość nie tylko liczna, lecz również należąca do

najmłodszych, w której największy procent stanowią ludzie młodzi i dzieci. Pozwala to prognozować dalszy wzrost liczebności tej populacji, choć trudno dziś jednoznacznie określić jak dynamiczny. Równocześnie Romowie w Czechach są społecznością borykającą się z szeregiem problemów, takich jak m.in. marginalizacja społeczna, ubóstwo, wysokie bezrobocie, ograniczony dostęp do edukacji, przestępczość, patologie społeczne, niechęć ze strony społeczeństwa większościowego. Są to kwestie dotyczące nie tylko czeskich Romów, lecz także tych zamieszkujących inne kraje europejskie. Istnieje jednak grupa problemów, które w jakiś sposób wyróżniają Republikę Czeską, sytuując ją w węższym gronie państw, dla jakich są one charakterystyczne.

Tematyka romska stanowi tu jedno z ważniejszych zagadnień dla wielu polityk szczegółowych państwa, co wynika z liczebności tej społeczności i problemów ją trawiących. Ponadto sytuacja Romów w Czechach jest przedmiotem stałego zainteresowania podmiotów międzynarodowych i wpływa na postrzeganie państwa i społeczeństwa czeskiego zagranicą. Sprzyjają temu antyromskie pochody i manifestacje organizowane w ostatnich latach w wielu czeskich miastach, ataki na Romów, nasilenie się zjawiska antycyganizmu oraz fakt, iż dla czeskich populistów i skrajnej prawicy treści antyromskie stają się fundamentem programowym i ideologicznym. W efekcie – jak zauważa się w najważniejszych dokumentach dotyczących problematyki romskiej, w tym w najnowszej *Strategii integracji romskiej* – kategoria bezpieczeństwa staje się najważniejszą dla członków przedmiotowej mniejszości, wypierając inne, dotychczas najistotniejsze. Z perspektywy badacza zagadnień etnicznych zyskuje tym samym na znaczeniu jako skrywająca ogromny potencjał dla rozważań o charakterze zarówno praktycznym, jak i teoretycznym. Z tego względu trudno uznać skupienie się na przykładzie Republiki Czeskiej za zbyt wąskim polem badawczym. Przeciwnie, jako stwarzające przestrzeń dla analizy sytuacji Romów i polityki wobec nich prowadzonej w wymiarze nie tylko państwowym/centralnym i międzynarodowym. Nie mniej interesujący jest tu również wymiar lokalny.

Zdaję sobie sprawę, iż wybór sytuacji Romów jako przykładu relacji pomiędzy etnicznością a bezpieczeństwem można jednak uznać już na wstępie za kontrowersyjny. Istnieją wszak opinie w wątpliwość poddające praktykę traktowania społeczności romskiej jako jednolitej zbiorowości o charakterze etnicznym, dysponującą katalogiem cech przypisywanych tego typu grupom. Rozstrzygnięcie sporu czy tak jest w rzeczywistości nie stanowi przedmiotu zainteresowania w przedłożonej publikacji. Podstawą dla takiego punktu widzenia jest traktowanie Romów jako mniejszości etnicznej i/lub narodowej na gruncie

europiejskim i w samej Republice Czeskiej. Przedmiotem rozważań w niniejszej monografii jest położenie mniejszości romskiej w Republice Czeskiej i z tego względu wpisuje się ona w nurt badań romologicznych, przeżywający w ostatnich latach dynamiczny rozwój.

Główną tezę stanowi w przedłożonej publikacji konstatacja, iż kwestię związków między problematyką mniejszości narodowych i etnicznych a bezpieczeństwem można analizować z wielu perspektyw, uwzględniających zarówno wpływ czynników zewnętrznych wobec danej grupy, ale również wewnętrznych, wynikających z jej „charakteru”. Na ten ostatni składają się czynniki demograficzne (m.in. liczebność i rozmieszczenie danej grupy i jej struktura wiekowa), kulturowe (m.in. system wartości i styl życia preferowane w kulturze danej grupy, poziom jej kohezji i hermetyczności kulturowej), społeczne (m.in. zróżnicowanie społeczne, poziom patologii społecznych dotyczących grupę) i polityczne (m.in. potencjał i zdolność mobilizacji politycznej grupy). Po drugie, zagadnienia związane z bezpieczeństwem coraz wyraźniej wpływają na położenie mniejszości romskiej w Europie. Po trzecie zaś, proces ten związany jest w dużej mierze ze swoistym „podwójnym” charakterem tejże społeczności etnicznej: autochtonicznym a jednocześnie allochtonicznym.

Podstawowe cele badawcze przedłożonej publikacji, równorzędne i wzajemnie się uzupełniające, to: 1) ukazanie relacji między kategoriami etniczności/problematyką mniejszościową a bezpieczeństwem w warunkach państwa demokratycznego i przy braku otwartego konfliktu; 2) analiza sytuacji mniejszości romskiej w Republice Czeskiej; 3) ukazanie przyczyn i uwarunkowań procesu włączania problematyki romskiej w zakres bezpieczeństwa, różnych aspektów tego zjawiska oraz poziomów, na których ono występuje.

Realizację tak wyznaczonych celów umożliwiło wyodrębnienie kolejnych. Wśród tych wyróżnić należy przede wszystkim:

- 1) charakterystykę polityki Pragi wobec mniejszości romskiej, z uwzględnieniem analizy ram instytucjonalno-prawnych, uwarunkowań oraz praktyki realizacji, nie tylko w perspektywie współczesnej, ale także – choć już w mniejszym stopniu – z perspektywy historycznej;
- 2) wskazanie na sektory bezpieczeństwa o szczególnym znaczeniu dla sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych (w państwie demokratycznym, respektującym prawa mniejszości);
- 3) ukazanie działań i form aktywności mieszczących się w szerokiej perspektywie politycznej, realizowanych przez podmioty i instytucje o charakterze państwowym i pozapaństwowym, a mających na celu włączenie problematyki

mniejszości romskiej w zakres bezpieczeństwa, czyli jej sekurytyzację. Wskazano uwarunkowania tego procesu, cele przyświecające tym formom aktywności oraz ich skutki dla sytuacji mniejszości;

- 4) szczegółową analizę kontekstu bezpieczeństwa społecznego i kulturowego jako tych, które pozwalają ukazać problemy Romów w charakterze grupy postrzeganej przez pryzmat problemów społecznych czy też jako grupy etnicznej bądź narodowościowej.

Tak sformułowane cele determinowały kształt struktury książki. Składa się ona ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, wykazu źródeł oraz spisów tabel i wykresów. Rozdział pierwszy ma charakter przede wszystkim teoretyczny. Otwierają go rozważania dotyczące głównie kategorii mniejszości narodowych i etnicznych, a także związanych z nim pojęć oraz dotyczące zagadnienia bezpieczeństwa. Następnie analizie poddano kwestię mniejszościową w kontekście teorii sekurytyzacji, pozamilitarnych sektorów bezpieczeństwa: kulturowego i społecznego, ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska wykluczenia społecznego, teorii konfliktów społecznych i politycznych oraz teorii ekstremizmu politycznego. Skupiono się w nim na zagadnieniach istotnych z perspektywy rozwoju sytuacji Romów w Republice Czeskiej w ostatnich latach, a przez to najbardziej użytecznych w kontekście celów, jakie wyznaczyłam sobie w niniejszej publikacji. Rozważania zawarte w pierwszym rozdziale z jednej strony odwołują się do kategorii powstałych na gruncie nauk o polityce, nauk o bezpieczeństwie oraz socjologii, z drugiej stanowią istotne rozwinięcie dwóch kategorii pojęciowych: „proces sekurytyzacji” i „bezpieczeństwo kulturowe” o wątki związane z problematyką mniejszości narodowych i etnicznych.

Rozdział drugi poświęcony jest analizie polityki Czech wobec mniejszości romskiej przedstawionej na tle polityki etnicznej Pragi oraz z uwzględnieniem sytuacji mniejszości romskiej w Europie. W tym ostatnim przypadku istotna była dla mnie przede wszystkim perspektywa identyczności Romów jako grupy, ze wskazaniem elementów konstruujących tożsamość etniczną, oraz proces emancypacji politycznej Romów w perspektywie ogólnoeuropejskiej, zachodzący współcześnie w społeczności romskiej. Przedstawiona została także polityka organizacji międzynarodowych wobec mniejszości romskiej, stymulująca wyżej opisane procesy. Prezentując politykę Pragi w stosunku do Romów dokonałam jej periodyzacji na okres istnienia państwa czechosłowackiego oraz po jego rozpadzie. Perspektywa historyczna jest niezbędna dla lepszego zrozumienia obecnej sytuacji mniejszości romskiej w Republice Czeskiej, gdyż – w zgodnej opinii czeskich romologów –

to właśnie wydarzenia z przeszłości, takie jak m.in. zagłada Romów w Protektoracie Czech i Moraw, powojenna imigracja Romów ze Słowacji na ziemie czeskie, po części spontaniczna, po części zaś kierowana odgórnie polityką zmierzającą do asymilacji mniejszości romskiej i jej inkluzji do życia politycznego i gospodarczego socjalistycznej Czechosłowacji, stanowią jedną z głównych przyczyn problemów, jakie dotknęły Romów po *aksamitnej rewolucji*. Analizując z kolei politykę realizowaną wobec tej społeczności po 1992 roku przybliżam czynniki, które zadecydowały o stopniowym wzroście znaczenia problematyki romskiej, stosunek do niej poszczególnych rządów, najważniejsze dokumenty jej dotyczące i podmioty odpowiedzialne za wdrażanie w życie założeń polityki państwa oraz realizację deklarowanych przez kolejne gabinety celów. Zwracam również uwagę na wpływ, jaki dla kształtowania polityki państwa czeskiego w stosunku do Romów miało i ma stanowisko organizacji międzynarodowych i przynależność Pragi do tychże.

Kolejny rozdział dotyczy obecności problematyki romskiej w życiu polityczno-społecznym Republiki Czeskiej w kontekście bezpieczeństwa. Przedmiotem rozważań jest tutaj przede wszystkim proces sekurytyzacji tejże tematyki. Przedstawianie Romów przez pryzmat zagrożeń jest – jak się okazuje – praktyką często spotykaną w czeskim dyskursie politycznym, mediach, w polityce władz lokalnych. Proces ten związany jest ze zjawiskiem antycyganizmu, uwidaczniającym się w czeskim społeczeństwie i stanowiącym fundament ideowy czeskich ugrupowań skrajnie prawicowych oraz polityków populistycznych. Jedną z jego form stanowią czyny przestępcze skierowane przeciw Romom. W kontekście rozwoju ekstremizmu politycznego o antyromskim podłożu pokuszono się również o analizę, na ile realny jest rozwój ekstremizmu romskiego i jakie czynniki mogłyby sprzyjać jego ewentualnemu pojawieniu się. W rozdziale scharakteryzowany został również proces włączania problematyki etnicznej (romskiej) do zainteresowań oraz kompetencji podmiotów i instytucji systemu bezpieczeństwa Republiki Czeskiej, odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu polityki bezpieczeństwa i porządku publicznego, oraz włączanie problematyki bezpieczeństwa do kompetencji podmiotów zajmujących się polityką etniczną.

Rozdział zamykający niniejszy tom zawiera rozważania na temat problematyki romskiej w kontekście bezpieczeństwa społecznego oraz bezpieczeństwa kulturowego. W pierwszym przypadku skoncentrowano się na zagadnieniu wykluczenia społecznego jako jednego z determinujących i określających sytuację Romów, nie tylko w Czechach. Z tego względu jest to temat często poruszany w publikacjach dotyczących Romów, gdzie akcentuje się głównie problemy bezrobocia, w dostępie do edukacji, dobrej jakości lokali mieszkalnych,

służby zdrowia, itp. Również te tematy zostały przedstawione w prezentowanej publikacji. Poruszono jednak także inne wątki, trudne, często pomijane i marginalizowane a związane z kategoriami patologii społecznych i przestępstw, stereotypowo utożsamianymi ze społecznością romską, których źródła tkwią w kulturze romskiej i różnicach kulturowych między Romami a nie-Romami. Kolejnym zjawiskiem scharakteryzowanym w kontekście bezpieczeństwa społecznego jest fenomen antyromskich pochodów i manifestacji, które stały się w ostatnich latach stałym elementem krajobrazu polityczno-społecznego Czech oraz zjawisko migracji romskich. Rozdział kończą rozważania dotyczące zagadnień tożsamości romskich, problemów dziedzictwa kulturowego Romów oraz przenikania kultury romskiej i nieromskiej, a więc kwestie tworzące trzon bezpieczeństwa kulturowego mniejszości romskiej. Wskazano na najważniejsze w tym kontekście problemy społeczności romskiej w Czechach, takie jak zachowanie języka romskiego, związana z istnieniem społecznie wykluczonych osiedli ekspansja tzw. *kultury biedy*, wypierającej tradycyjną kulturę romską, problem edukacji, migracje, aktywność elit romskich, działania władz, w tym dotyczące upamiętnienia *romskiego Holokaustu*. Wskazano na specyfikę sytuacji mniejszości romskiej. Charakter jej kultury, głównie oralnej, od niedawna przechodzącej proces przekształcania w kulturę piśmienną, skutecznie ograniczał bowiem wysiłki na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, zaś niezwykle istotne dla zachowania identyczności Romów tradycje zostały zagrożone najpierw przez politykę socjalistycznego państwa a obecnie przez procesy modernizacyjne. Z drugiej jednak strony bardzo ważne jest aby nie stały się one czynnikiem ograniczającym możliwości sprawnego funkcjonowania członków społeczności romskiej w społeczeństwie oraz w istniejących warunkach polityczno-ekonomicznych. Innymi słowy „romskość” nie powinna skazywać jej „nosicieli” na pozostanie „w skansenie” czy też na marginesie życia społeczno-politycznego. W omawianym rozdziale uwagę zwrócono również na zagrożenia o charakterze kulturowym dla Republiki Czeskiej, związane ze zjawiskiem społecznego wykluczenia Romów. Istnienie społecznie wykluczonych osiedli skutkuje nasilaniem się procesu segregacji społeczeństwa czeskiego na dwie odrębne grupy etniczne i kulturowe, mające ze sobą niewiele wspólnego. Sprzyja powstawaniu i wzmocnieniu negatywnych wzajemnych stereotypów nie-Romów o Romach i Romów o nie-Romach oraz zamknięcie się na interakcje. W ten sposób, niejako wewnątrz społeczeństwa czeskiego, powstaje niedostępna dla większości i obca przestrzeń kulturowa. Jest to zjawisko bardzo niekorzystne z perspektywy kohezji społeczno-kulturowej Republiki Czeskiej, grożące powstaniem „społeczeństw równoległych”.

Publikacja ma charakter oryginalny i stanowi, w mojej ocenie, wkład do dziedziny nauk społecznych i dyscypliny nauk o polityce, zwłaszcza badań nad problematyką etniczną oraz bezpieczeństwem.

Wartością dodaną z perspektywy badań romologicznych jest analiza sytuacji Romów w Czechach oraz przyjęcie w tejże perspektywy politologicznej oscylującej wokół zagadnień bezpieczeństwa. Taki sposób zaprezentowania kwestii romskiej jest w polskim dyskursie naukowym swoistym *novum*. Do tej pory zagadnienia te były sporadycznie obecne w literaturze przedmiotu publikowanej w naszym kraju. W pozycjach romologicznych uwaga skupiona jest głównie na kwestiach kulturowych i edukacyjnych, a także – w już nieco mniejszym stopniu – na polityce państwa i instytucji międzynarodowych w stosunku do Romów, ostatnio zaś zauważalne jest wzmożone zainteresowanie tematem losów Romów w czasie II wojny światowej i *romskim Holocaustem*. Tymczasem koncepcja zmierzenia się z problematyką romską przyjęta w niniejszej publikacji pozwala, z jednej strony, na ukazanie złożoności sytuacji badanej mniejszości w Republice Czeskiej, z drugiej zaś, na zaprezentowanie wpływu jaki ma na nią, w dużej mierze, „podwójny” charakter tejże społeczności (patrz: dalsza część autoreferatu).

Z kolei z perspektywy badań nad problematyką etniczną istotne jest przybliżenie kwestii narodowościowych w Republice Czeskiej. Jest to tematyka będąca przedmiotem dociekań historyków, socjologów, pedagogów, językoznawców, etnologów, przez to opisywana przede wszystkim w perspektywie historycznej, głównie zaś okresu międzywojnia (problem sudeckich Niemców, antagonizm czesko-słowacki, Polacy na Zaolziu) i pierwszych lat powojennych (dekrety Benesza i ich konsekwencje). Współcześnie wprowadzie również w kontekście mniejszości polskiej, ale przede wszystkim przez pryzmat folkloru, zagadnień językowych, tożsamościowych, oświatowych. Na gruncie badań politologicznych niewiele miejsca poświęca się jednak współczesnej polityce narodowościowej Republiki Czeskiej i stosunkom etnicznym w tym kraju. Niniejsza publikacja wypełnia tę lukę przybliżając ewolucję polityki narodowościowej Pragi po 1992 roku, jej założenia i realizację. Wyeksponowanie tematyki romskiej nie stanowi w tym kontekście uszczuplenia czy ograniczenia dla analizy polityki narodowościowej Czech, gdyż to właśnie ona determinuje działania czeskich władz i stanowi motyw dominujący obecnie w polityce etnicznej Pragi. Warto również nadmienić, iż w przedłożonej publikacji analizuję szczególny rodzaj polityki realizowanej przez samorządy, zyskujący w ostatnich latach sporą popularność – mianowicie tzw. politykę „zerowej tolerancji”.

Oryginalność publikacji widoczna jest również w sposobie ujęcia problematyki mniejszościowej w powiązaniu z zagadnieniami bezpieczeństwa. Konflikty etniczne, rozwój ekstremizmu o charakterze rasistowskim, polityka asymilacyjna państwa, zbrodnie etniczne, itp., od dawna stanowią przedmiot badań prowadzonych na gruncie nauk o polityce. Niniejsza publikacja stanowi przyczynek do tych badań, choć akcentowane są w niej wątki jak dotąd poruszane bardzo rzadko. Odwołując się bowiem do teorii powstałych na gruncie sekuritologii, a dotyczących bezpieczeństwa w wymiarze jednostkowym i grup społecznych, szczególną uwagę poświęcam kwestii bezpieczeństwa kulturowego mniejszości narodowych i etnicznych oraz zagadnieniu sekurytyzacji problematyki mniejszościowej. W pierwszym przypadku wkładem własnym jest przede wszystkim zaproponowanie definicji bezpieczeństwa kulturowego mniejszości narodowych i etnicznych, charakterystyka specyficznych cech tegoż bezpieczeństwa, jak również analiza czynników egzogennych i endogennych wpływających na możliwości zachowania bezpieczeństwa kulturowego mniejszości narodowych i etnicznych. Stosując z kolei teorię sekurytyzacji w kontekście zagadnień mniejszościowych proponuję modele teoretyczne wymiarów sekurytyzacji problematyki mniejszości narodowych i etnicznych oraz skutków tego procesu. Ponadto wskazuję na „etniczny” wymiar bezpieczeństwa społeczności lokalnych, zarówno w perspektywie teoretycznej, jak i w formie studium przypadku.

Za oryginalnością przedłożonej publikacji przemawia również analiza zagadnień bezpieczeństwa w związku z problematyką mniejszości narodowych i etnicznych, która może być użyteczna w kontekście badań nad imigrantami. W przypadku Romów widoczne jest bowiem, iż zagrożenia i problemy zaliczane do kategorii „bezpieczeństwa” jedynie częściowo wynikają z jej statusu jako mniejszości narodowej/etnicznej. W części spowodowane są jej napływowym, „imigranckim” charakterem – w przypadku Czech „podwójnie” imigranckim, gdyż, po pierwsze, związanym z historyczną, pozaeuropejską genezą Romów, której ślady wciąż widoczne są w kulturze i tradycji romskiej, a także w cechach antropologicznych ludności romskiej, po drugie, związanym z faktem, że współcześnie zamieszkujący ziemie czeskie Romowie przybyli tu po II wojnie światowej ze Słowacji. W efekcie problemy, z jakimi boryka się mniejszość romska można w sposób bezpośredni odnieść do społeczności imigranckich. One również borykają się z problemami integracji społecznej, bezrobocia, marginalizacji, dyskryminacji, niechęci społeczeństwa przyjmującego, przejawiającej się m.in. w organizowaniu manifestacji i poparciu dla ugrupowań politycznych bazujących na retoryce antyimigranckiej, w aktach przestępczych skierowanych przeciw nim. Jednym z

poważniejszych problemów jest również kwestia przedstawiania imigrantów jako zagrożenia oraz dylematy bezpieczeństwa kulturowego. Na ile imigranci stanowią w tym zagrożenie dla kohezji kulturowej społeczeństwa przyjmującego i zachowania jego tożsamości, na ile zaś polityka państwa może być zagrożeniem dla ich tożsamości i kultury. Wydarzenia ostatnich miesięcy w Europie dostarczają wielu takich przykładów.

Ze względu na wieloaspektowość sytuacji Romów we współczesnym świecie i specyfikę tej grupy badania nad nią są ze swej natury interdyscyplinarne, taki też jest charakter niniejszej monografii. Zastosowano w niej metody badawcze z zakresu nauk społecznych. Do podstawowych wykorzystanych w niniejszej pracy należy metoda analizy źródeł. Niezwykle cenne dla opracowania tematu okazały się dokumenty dotyczące w sposób bezpośredni lub pośredni problematyki romskiej, wytworzone zarówno przez instytucje i podmioty państwowe, jak i międzynarodowe i pozarządowe: analizy, raporty i sprawozdania poświęcone sytuacji samych Romów oraz sytuacji mniejszości narodowych w Republice Czeskiej, akty normatywne, analizy dostępne na stronach Czeskiego Urzędu Statystycznego, dokumenty rządowe (m.in. strategie integracji mniejszości romskiej i deklaracje programowe poszczególnych rządów), dokumenty wytworzone przez władze samorządowe oraz przez czeskie ugrupowania polityczne i ośrodki badania opinii publicznej. Kolejne z zastosowanych w niniejszej publikacji metod to metoda analizy systemowej i instytucjonalno-prawna, dzięki którym możliwe było przedstawienie rozwiązań legislacyjnych i instytucjonalnych, wpływających na sytuację czeskich Romów. Metoda porównawcza okazała się przydatna dla prezentacji polityki realizowanej przez kolejne czeskie gabinety wobec społeczności romskiej po 1992 roku, oraz dla analizy sytuacji Romów na ziemiach czeskich przed i po *aksamitnej rewolucji*. W charakterystyce położenia ludności romskiej przed rokiem 1989 pożyteczną okazała się również metoda historyczna. Zastosowano ponadto metodę analizy zawartości treści, szczególnie przydatną do przedstawienia działań władz lokalnych dotyczących Romów oraz – choć już raczej pomocniczo – obrazu Romów w mediach. Tutaj posiłkowano się bowiem opracowanymi analizami zawartości informacji na temat tej społeczności w czeskich środkach masowego przekazu.

Nie sposób zawrzeć całościowej analizy w pozycji Romów w jednym tomie. Stąd konieczność zawężenia perspektywy. Zdecydowałam się na szczególne uwzględnienie problematyki bezpieczeństwa. Jak już zaznaczyłam w przedkładanej publikacji analiza sytuacji Romów w Republice Czeskiej w tym kontekście umożliwia bowiem zarówno przybliżenie różnych aspektów sytuacji mniejszości etnicznych i narodowych,

autochtonicznych i napływowych, jak i ukazanie uwarunkowań, wyzwań, problemów i niuansów cechujących położenie społeczności romskiej w Czechach. Skupiono się na tych zjawiskach, które w największym stopniu odnoszą się do sytuacji w Republice Czeskiej, a jednocześnie można je zaobserwować również w innych krajach europejskich, co nadaje im charakter w dużym stopniu uniwersalny.

Zawarte w niniejszej publikacji rozważania potwierdziły tezę, iż ostatnie lata to okres wzrostu znaczenia kwestii bezpieczeństwa dla sytuacji mniejszości romskiej, zarówno w perspektywie obiektywnej, jak i subiektywnej, a kwestie te zaczynają dominować nad pozostałymi, do tej pory najważniejszymi, jak np. edukacją, problemami mieszkaniowymi czy dyskryminacją, choć należy równocześnie podkreślić, iż zagadnienia te są ze sobą ściśle związane i trudno je *de facto* od siebie oddzielić.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

Od początku mojej aktywności naukowej i będącej jej odzwierciedleniem działalności publikacyjnej koncentruję się na następujących zagadnieniach:

a) **problematyka etniczna.** Obszar szczególnej eksploracji stanowi dla mnie w tym kontekście region Europy Środkowej oraz kwestie związane z polityką narodowościową, sytuacją mniejszości narodowych i etnicznych, relacjami między etnicznością a bezpieczeństwem oraz między etnicznością a religią.

Najważniejszą w dorobku jest w tym obszarze pozycja zgłoszona jako osiągnięcie. Stanowi ona część zbioru publikacji poświęconych problematyce mniejszości romskiej, w których ta ujęta została w różnych aspektach. Moja działalność publikacyjna dotyczy m.in. położenia mniejszości romskiej, realizowanej wobec niej polityki, zjawiska antycyganizmu, kwestii bezpieczeństwa Romów, zjawiska sekurytyzacji problematyki romskiej. Poza monografią zgłoszoną jako osiągnięcie chciałabym szczególną uwagę zwrócić na współredakcję dwóch monografii zbiorowych: *Kwestia romska w kontekście bezpieczeństwa wewnętrznego* (Wrocław 2013) oraz *Kwestia romska w polityce państw i w stosunkach międzynarodowych* (Wrocław 2012). Do autorskiego udziału w projekcie udało się zaprosić pracowników naukowych reprezentujących różne ośrodki badawcze w kraju (m.in. w Warszawie, Wrocławiu, Poznaniu, Krakowie) i zagranicą (w Brnie, Ostrawie i Bańskiej Bystrzycy), jak i „praktyków”, ujmujących tematykę romską z nieco odmiennej perspektywy.

Problematyka romska analizowana jest w kontekście polityki, w tym polityki lokalnej i bezpieczeństwa, a także opisywana zarówno w kontekście Polski, jak i Europy. Nie wglębiając się w zawartość poszczególnych rozdziałów warto podkreślić, iż przyjęta koncepcja, tak dotycząca tematyki tomów, jak i autorów, którymi są „teoretycy” oraz „pragmatycy” jest dość rzadko obecna w polskiej literaturze romologicznej. Ponadto we wspomnianych publikacjach poruszone zostały najbardziej aktualne problemy funkcjonowania mniejszości romskiej. W omawianych tomach nie zamieściłam swoich tekstów koncentrując się na tłumaczeniu rozdziałów autorów z Czech i Słowacji. Uznałam, że spojrzenie na kwestię romską z ich perspektywy, nieco odmiennie niż polska, warte jest zaprezentowania krajowemu czytelnikowi. Chciałabym także zwrócić uwagę na mój tekst, który dotyczy położenia mniejszości romskiej na Słowacji (*Kwestia romska na Słowacji*, w: *Kwestia romska w polityce państw Europy Środkowej i Wschodniej*, T. Szyszlak (red.), Wrocław 2011). Omówiona w nim została polityka Bratysławy wobec Romów, na tle realizowanej polityki etnicznej, stosunek relewantnych ugrupowań politycznych do mniejszości romskiej, aktywność polityczna Romów, problem społecznego wykluczenia. Artykuł przybliży również historię mniejszości romskiej na ziemiach słowackich. Ostatnim dokonaniem w dorobku, któremu chciałabym poświęcić nieco uwagi w kontekście zagadnienia romskiego jest redakcja tematyczna działu *Kwestia romska w Polsce i w Europie Środkowej* w tomie czasopisma „Wschodnioznawstwo” z 2014 roku. Pomysł działu zrodził się jako sposób na przypomnienie 50-tej rocznicy akcji „zatrzymania taborów” w Polsce. Mimo to jednak nie traktuje o tym wydarzeniu lecz ukazuje rzadko poruszane w naszym kraju problemy związane z problematyką romską w perspektywie wewnętrznej i międzynarodowej: polityka „zerowej tolerancji” wobec Romów, stosunek Kościołów do mniejszości romskiej, działalność policji, realizacja założeń Dekady Integracji Romskiej w polityce Bułgarii, ocena działalności organizacji romskich w Polsce.

Do najważniejszych publikacji zakresie tematyki etnicznej zaliczam również obszerny rozdział dotyczący polityki etnicznej Republiki Czeskiej, który ukazał się w angielskiej i polskiej wersji językowej (*Polityka etniczna Republiki Czeskiej*, w: *Polityka etniczna współczesnych państw Europy Środkowo-Wschodniej*, H. Chałupczak, R. Zenderowski, W. Baluk (red.), Lublin 2015; *The Ethnic Policy of the Czech Republic*, w: *Ethnic Policy in Contemporary East Central European Countries*, H. Chałupczak, R. Zenderowski, W. Baluk (eds.), Lublin 2015). Zawiera on analizę polityki etnicznej Czech realizowanej po rozpadzie państwa czechosłowackiego, głównie poprzez ukazanie jej uwarunkowań, rozwiązań

instytucjonalno-prawnych, koncepcji poszczególnych gabinetów rządowych, problemów, z którymi borykają się mniejszości narodowe. Warto podkreślić, iż brak było pozycji w języku polskim, która w sposób tak kompleksowy ukazywałaby politykę narodowościową naszego południowego sąsiada.

W sposób szczególny warto również wspomnieć o rozdziale dotyczącym zagadnienia sekurytyzacji problematyki mniejszości narodowych i etnicznych w Europie Środkowo-Wschodniej (*Sekurytyzacja problematyki mniejszości narodowych i etnicznych w Europie Środkowo-Wschodniej*, w: *Polityka etniczna: teorie – koncepcje – wyzwania*, H. Chałupczak, R. Zenderowski, E. Pogorzała, T. Browarek (red.), Lublin 2015). Jest to tematyka z pogranicza badań narodowościowych i badań nad bezpieczeństwem, korespondująca z zagadnieniami poruszonymi w książce zgłoszonej jako osiągnięcie. W omawianej publikacji skoncentrowałam się na źródłach procesu sekurytyzacji problematyki mniejszościowej w naszej części Starego Kontynentu oraz czynnikach nań wpływających i go stymulujących. Do moich najważniejszych dokonań w zakresie problematyki etnicznej należy również współredakcja tomu *Konflikty etniczne i wyznaniowe a funkcjonowanie systemów bezpieczeństwa narodowego. Wybrane aspekty* (Kraków 2015). Przedmiotem zainteresowania są w nim, z jednej strony, relacje pomiędzy konfliktami etnicznymi i wyznaniowymi a systemami bezpieczeństwa na różnych płaszczyznach – lokalnej, państwowej i regionalnej (międzynarodowej), z drugiej zaś, wpływ jaki konflikty te mają na funkcjonowanie podmiotów bezpieczeństwa oraz jaki te ostatnie mają na rozwój sporów. Mogą bowiem stać się istotnym czynnikiem zapobiegania konfliktom czy też ich wyciszenia, ale mogą także przyczynić się do ich eskalacji.

b) **problematyka wyznaniowa.** Koncentruję się w jej ramach głównie na dwóch zagadnieniach: problematyce konfesyjnej w Republice Czeskiej i na Słowacji oraz luteranizmie na Śląsku Cieszyńskim. Do najważniejszych osiągnięć w pierwszym z wymienionych obszarów należą teksty opublikowane w czasopismach naukowych: *Kościół rzymskokatolicki w Republice Czeskiej* („Przegląd Religioznawczy” 2007, nr 4) i *Sytuacja Kościołów i związków wyznaniowych w Czechach i na Słowacji po 1989 roku: podobieństwa i różnice* („Przegląd Zachodni” 2010, nr 1). Podejmuję w nich próbę analizy relacji państwo-Kościół w Czechach i na Słowacji, rozwiązań prawno-instytucjonalnych wpływających na sytuację Kościołów i związków wyznaniowych, jak również innych uwarunkowań i czynników decydujących o dzisiejszej kondycji organizacji konfesyjnych w państwach

powstałych po rozpadzie Czechosłowacji, ze szczególnym uwzględnieniem najliczniejszego Kościoła rzymskokatolickiego. Z wymienionymi artykułami koresponduje tekst opublikowany w języku ukraińskim *Pravoslavna cerkva na čes'kih zemláh u XX stoliti* w jednym z renomowanych ukraińskich czasopism religioznawczych – „Istorîa religij v Ukraîni” (2008, kn. 1). Z kolei w innym artykule koncentruję się na przybliżeniu pozycji Kościołów i religii w społeczeństwie czeskim, wskazując na trzy zasadnicze grupy czynników wpływających na współczesną percepcję zjawiska religii i instytucji konfesyjnych przez naszych południowych sąsiadów (*Kościół i religia w życiu Czechów*, w: *Polska, Czechy, Słowacja: oblicza religijności*, J. Budniak, A. Kasperek (red.), Katowice 2011). Natomiast w badaniach nad problematyką luteranizmu szczególną uwagę poświęcam analizie sytuacji i aktywności Kościołów luterskich w Republice Czeskiej i w Polsce, jak również relacjom między konfesją a etnicznością.

c) **relacje między konfesją a etnicznością.** Stanowią one kolejny obszar moich zainteresowań badawczych. Związki te opisuję przede wszystkim w kontekście mniejszości polskiej na Zaolziu, w przypadku której to Kościół ewangelicko-augsburski stanowił czynnik podtrzymujący tożsamość etniczną. Ten ostatni kierunek badań wpisuje się inny obszar moich zainteresowań naukowych, mianowicie wpływu, jaki religia i konflikty religijne mogą mieć na kształtowanie tożsamości etnicznej, szczególnie w kontekście mniejszości narodowych.

Najważniejszym osiągnięciem w tym obszarze jest monografia *Śląski Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania na Zaolziu: od polskiej organizacji religijnej do Kościoła czeskiego* (Wrocław 2007), stanowiąca zmienioną i uzupełnioną wersję mojej rozprawy doktorskiej. Jest to jedyna jak dotąd w Polsce książka poświęcona temu Kościołowi, w której ukazana została nie tylko jego aktywność w życiu narodowym zaolziańskich Polaków, ale również ewolucja jego „etnicznego” charakteru. Przez długie lata Kościół ten angażował się przede wszystkim w podtrzymywanie polskości wśród ludności czeskiej części Śląska Cieszyńskiego, nie stroniąc od zagadnień politycznych, a obrona mniejszości polskiej stanowiła dlań priorytet. Z czasem jednak coraz większe znaczenie zaczęły w nim odgrywać kwestie *stricte* konfesyjne. Dziś jest to przede wszystkim jeden z wielu Kościołów działających na ziemiach czeskich, choć ślady „polskiego” charakteru wciąż są widoczne. W pracy ukazane zostały zarówno przyczyny i przejawy tak silnej polskiej identyfikacji Śląskiego Kościoła Ewangelickiego, jak i czynniki, które zadecydowały o stopniowej zmianie jego charakteru oraz proces jego ewolucji. Tło stanowi tu przybliżenie

ewolucji sytuacji mniejszości polskiej na Zaolziu oraz położenia Kościołów i związków wyznaniowych w Czechosłowacji i w Republice Czeskiej. Miały one bowiem ogromny wpływ na omawiany Kościół, choć równie istotne dla jego losów były także zjawiska o wewnętrznym charakterze. Tematykę związków między religią a etnicznością podejmuję również – jako współautorka – w artykule *Apostolski Egzarchat Grekokatolicki w Republice Czeskiej: kościół rusiński, słowacki, czeski i ukraiński* („Sprawy Narodowościowe. Seria Nowa” 2009, z. 34) oraz w oddanym do druku w 2014 roku artykule *Etniczność bez religii? Rozważania o czeskiej areligijności* (w: *Religia w konfliktach etnicznych we współczesnym świecie*, A. Szabaciuk, D. Wybranowski, R. Zenderowski (red.), Lublin 2016). Ten ostatni zasługuje na uwagę ze względu na fakt, iż jego główną tezą jest wskazanie jako jednej z najważniejszych przyczyn obojętności religijnej współczesnego społeczeństwa czeskiego, należącego do najbardziej zsekularyzowanych w Europie, braku związków między etnicznością a religią. Można więc powiedzieć, iż podejmuję w nim problem skutków, jakie dla pozycji religii w społeczeństwie może mieć jej deficyt w odniesieniu do tożsamości etnicznej.

d) **Problematyka społeczno-polityczna Czech i Słowacji.** Tematyka czeska i słowacka jest przedmiotem moich zainteresowań badawczych nie tylko w kontekście zagadnień etnicznych i wyznaniowych. W swoim dorobku mam również publikacje dotyczące jej innych aspektów – zagadnień tożsamościowych, polityki zagranicznej, kwestii politycznych oraz bezpieczeństwa. Jest to sfera zainteresowań zgodna z wymienionymi powyżej, stanowiąca ich swego rodzaju uzupełnienie, choć traktowana przeze mnie nieco pobocznie. Szczególną uwagę chciałabym zwrócić na następujące osiągnięcia w tym obszarze a mianowicie: redakcję pracy *Współczesna Słowacja. Sytuacja wewnętrzna i pozycja międzynarodowa* (Wrocław 2010), a także rozdziały w monografiach zbiorowych: *Republika Czeska: aspiracje i możliwości* (w: *Polityka zagraniczna: aktorzy – potencjaly – strategie*, T. Łoś-Nowak (red.), Warszawa 2011); *Państwo Czechosłowackie jako próba realizacji idei wspólnoty Czechów i Słowaków* (w: *Żyje, żyje duch słowiański. Rozważania nad ideą Słowiańszczyzny*, I. Kuźma, P. Schmidt (red.), Toruń 2009); *Bezpieczeństwo kulturowe małych państw – wyzwania i zagrożenia: casus Słowacji* (w: *Współczesne bezpieczeństwo kulturowe*, P. Żarkowski, S. Topolewski (red.), Siedlce 2014).

W redagowanej przeze mnie pozycji dotyczącej Słowacji przybliżone zostały kwestie słowackiej tożsamości, sytuacji politycznej, polityki gospodarczej i regionalnej Słowacji oraz

problematyka wyznaniowa i narodowościowa w tym państwie i wreszcie różne aspekty polityki zagranicznej Bratysławy i jej sytuacji na arenie międzynarodowej. Publikacja ujmuje więc sytuację naszego południowo-wschodniego sąsiada w sposób przekrojowy, stanowiąc jedną z nielicznych na polskim rynku księgarskim monografii dotyczących Słowacji. Autorami poszczególnych rozdziałów byli zarówno badacze z Polski (Wrocław, Warszawa), jak i ze Słowacji (Koszyce) i z Czech (Praga i Brno). Z kolei w publikacji poświęconej polityce zagranicznej Republiki Czeskiej wskazuję na jej główne „deklarowane” kierunki rozwoju po 1992 roku oraz jej realizację w praktyce. Charakteryzuję również podmioty aktywne w obszarze polityki zagranicznej, dokonując m.in. porównania między stanowiskiem prezydentów czeskich oraz relevantnych partii politycznych wobec zagadnień międzynarodowych. Ponieważ tekst powstawał tuż po prezydencji Czech w Unii Europejskiej nieco uwagi poświęciłam również ocenie tejże. Z kolei w drugim z wymienionych artykułów koncentruję się na ukazaniu państwa czechosłowackiego jako próby wprowadzenia w życie idei wspólnoty Czechów i Słowaków – dwóch narodów tytularnych, która to idea legła u podstaw powołania do życia Czechosłowacji, zarówno w roku 1918, jak i 1945. Charakteryzuję czynniki, które zadecydowały o tym, że w konfrontacji z rzeczywistością wspólnota czesko-słowacka okazała się iluzoryczna. Z drugiej jednak strony wskazuję na jej znaczenie dla budowania identyczności tych dwóch narodów, zwłaszcza zaś Słowaków. Jedną z najważniejszych tez, które stawiam, jest jednak stwierdzenie, iż fakt, że nie udało się zbudować silnej więzi między tymi narodami, a przede wszystkim silnej tożsamości czechosłowackiej, przesądził o niepowodzeniu idei wspólnego państwa. W ostatnim wreszcie z wymienionych tekstów skupiam się na zagadnieniu bezpieczeństwa kulturowego Słowacji. Z perspektywy tego sektora bezpieczeństwa jest to kraj bardzo ciekawy, przede wszystkim ze względu na swoją historię, sytuację geopolityczną, strukturę etniczną oraz niewielki staż funkcjonowania jako samodzielny organizm państwowy. Może stanowić doskonały przykład problemów i wyzwań, przed którymi stoją państwa regionu oraz państwa małe w dążeniu do zachowania bezpieczeństwa kulturowego.

Warto nadmienić, iż scharakteryzowane kierunki badań, jak również będąca ich efektem działalność publikacyjna, w zakresie problematyki czeskiej i słowackiej są na gruncie nauki polskiej – jak dotąd – podejmowane jedynie w marginalnym stopniu. Wyjątek stanowi ostatni z wymienionych obszarów zainteresowań. Wskazane tu problemy – poza zagadnieniem bezpieczeństwa kulturowego – są w większym zakresie obecne w polskim dyskursie naukowym. Sektor bezpieczeństwa kulturowego jest zresztą jednym z najnowszych

kierunków badań, które podejmuję. W przygotowaniu są bowiem kolejne publikacje, w tym m.in. o bezpieczeństwie kulturowym Serbii i Ukrainy. Tworząc swój dorobek starałam się by był on różnorodny w formie – stąd składają się nań nie tylko monografie, prace redakcyjne, itd., ale również tłumaczenia, popularyzujące naukę czeską i słowacką. Dążyłam również do dywersyfikacji tytułów i wydawnictw, w których publikuję.

Podsumowując, mimo pewnego zróżnicowania moje zainteresowania badawcze tworzą koherentną całość, oscylując wokół zagadnień etnicznych i wyznaniowych oraz problematyki czeskiej i słowackiej. Owocem tej działalności są jak dotąd 2 monografie, redakcje bądź współredakcje czterech monografii zbiorowych, redakcja tematyczna jednego z numerów czasopisma „Wschodnioznawstwo”, artykuły problemowe w czasopismach i rozdziały w książkach (w sumie blisko 40), publikowane nie tylko w kraju, ale również w Czechach, Słowacji i na Ukrainie, nie tylko w języku polskim, ale również, w języku angielskim, czeskim i ukraińskim, tłumaczenia (9) i recenzje (6). Pełna lista moich publikacji zawarta jest w załączniku 3.

6. Pozostałe osiągnięcia (dydaktyczne, organizacyjne, aktywność konferencyjna, współpraca z zagranicą oraz inne):

Wyrazem mojej pracy badawczej jest również czynny udział w 19 konferencjach naukowych, z których 8 to konferencje zagraniczne: w Czechach, na Słowacji i na Ukrainie. Również w tym obszarze aktywności dążyłam z jednej strony do pewnej różnorodności, z drugiej jednak do zachowania spójnego rdzenia tematycznego, zgodnego w dużej mierze z działalnością publikacyjną. Pozwoliło mi to wykorzystać szanse na wydanie drukiem zdecydowanej większości swoich wystąpień w pozycjach będących pokłosiem konferencji. Moja aktywność konferencyjna została w latach 2010-2013 prawie zupełnie zaniechana z uwagi na fakt pozostawania przede mną na urloпах macierzyńskich (pierwszy raz od października 2010 do marca 2011 roku, ponownie od marca 2013 do września 2013 roku) oraz na urlopie rodzicielskim (od września 2013 do marca 2014 roku).

Byłam również organizatorem i kierownikiem naukowym międzynarodowej konferencji *Konflikty etniczne i wyznaniowe a funkcjonowanie systemów bezpieczeństwa narodowego*, która odbyła się 28 maja 2015 roku w moim macierzystym Instytucie. Wzięło w niej udział ponad 40 naukowców, w tym 12 z zagranicy, reprezentujący ośrodki badawcze z Białorusi, Czech, Gruzji, Niemiec, Słowacji i Ukrainy. Z kolei w ramach III Międzynarodowego Kongresu Politologii *Odsłony polityki* (Kraków, 22-24 września 2015

roku) zgłosiłam panel *Mniejszość romska w politykach publicznych i w systemach bezpieczeństwa państw Europy Środkowo-Wschodniej*, którego byłam również moderatorem. Także w bieżącym roku jestem organizatorem i kierownikiem naukowym międzynarodowej konferencji *Konflikty etniczne i wyznaniowe a bezpieczeństwo. Wymiar lokalny, państwowy i międzynarodowy*, która odbędzie się 19 kwietnia 2016 roku w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego. W roku 2009 w tejże jednostce naukowej zorganizowałam seminarium polsko-czeskie dotyczące stanu badań nad problematyką etniczną w Czechach i w Polsce. Wzięli w nim udział reprezentanci Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego, przede wszystkim Zakładu Badań Wschodnich oraz ostrawskich uczelni wyższych. Pełna lista konferencji z moim udziałem znajduje się w załączniku 4.

Na przestrzeni lat nawiązałam liczne kontakty naukowe z badaczami z ośrodków akademickich z Czech i Słowacji, które zaowocowały m.in. udziałem w przygotowywanych przeze mnie monografiach zbiorowych, wzajemnym udziałem w konferencjach naukowych oraz współpracą recenzyjną. Współpracuję m.in. z naukowcami z takich czeskich i słowackich uniwersytetów jak Uniwersytet im. T. G. Masaryka w Brnie, Uniwersytet Karola w Pradze, Wyższa Szkoła Górnicza – Uniwersytet Techniczny w Ostrawie, Uniwersytet im. Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy, Uniwersytet w Ostrawie i Uniwersytet Techniczny im. P. J. Šafárika w Koszycach. Byłam również inicjatorką podpisania umowy o współpracy między Instytutem Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego i Katedrą Nauk Społecznych Uniwersytetu w Ostrawie. W tym obszarze aktywności naukowej mieszczą się ponadto moje wizyty w ramach Programu Erasmus z wykładami na Uniwersytecie Technicznym w Ostrawie, jednej z najlepszych i najbardziej prestiżowych uczelni technicznych w Czechach, w której spektrum zainteresowania znajdują się również zagadnienia bezpieczeństwa narodowego. Wykłady odbywały się w ramach zajęć z obszaru nauk społecznych.

Do pozostałych osiągnięć naukowo-organizacyjnych zaliczam przede wszystkim: udział jako wykonawca w grantie Narodowego Centrum Nauki, pt. *Polityka etniczna współczesnych państw Europy Środkowo-Wschodniej*, realizowanego w latach 2013-2015 pod kierunkiem prof. dr. hab. Henryka Chałupczaka (UMCS w Lublinie); realizację – w roku 2007 – grantu w ramach IV Konkursu Wewnętrznych Projektów Badawczych Uniwersytetu Wrocławskiego; współpracę od 2015 roku jako recenzent z renomowanymi czasopismami naukowymi: „Polish Sociological Review” i „Przegląd Zachodni”; partycypację jako

redaktor tematyczny tomu czasopisma „Wschodnioznawstwo” zawierającego dział poświęcony tematyce romskiej, w przygotowaniu wniosku i realizacji zadania publicznego pt. *Publikacja numeru rocznika „Wschodnioznawstwo” za rok 2014, obejmującego dział dotyczący ewolucji polityki etnicznej państw Europy Środkowo-Wschodniej w stosunku do Romów*, które otrzymało w 2014 roku dofinansowanie ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. Ponadto byłam w zespole wykonawców w złożonym wniosku grantowym MNiSW pt. *Polityka zagraniczna. Problemy teorii i praktyki*, kierownik projektu prof. dr hab. T. Łoś-Nowak (nr wniosku grantowego 83303). Grant nie uzyskał finansowania, ale mimo to ukazała się publikacja, w której znalazł się mój tekst dotyczący polityki zagranicznej Republiki Czeskiej.

Do ważniejszych obszarów mojej aktywności w omawianym zakresie należy – poza wspomnianą już organizacją konferencji naukowych i panelu w ramach III Kongresu Politologii – zorganizowanie wykładów gości z zagranicy. Z mojej inicjatywy w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego wykładali m.in. prezes Kongresu Polaków w Republice Czeskiej dr Józef Szymeczek, dr Roman Baron z Akademii Nauk Republiki Czeskiej, prof. Michal Kubát z Uniwersytetu Karola w Pradze, dr Martin Jemelka z Wyższej Szkoły Górniczej – Uniwersytetu Technicznego w Ostrawie, doc. dr hab. Tomáš Jarmara z Uniwersytetu w Ostrawie, dr Ondřej Klipa z Europejskiego Uniwersytetu Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Wykłady dotyczyły m.in. systemu politycznego Republiki Czeskiej, transformacji ustrojowej w Czechach i na Słowacji, stosunków polsko-czeskim i polsko-słowackich, położenia mniejszości polskiej w Republice Czeskiej, polityki narodowościowej Czech.

Od października 2006 roku do września 2010 roku pełniłam funkcję koordynatora ECTS dla specjalizacji wschodniej stosunków międzynarodowych. Od roku 2011 jako pełnomocnik Dyrektora Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego do spraw współpracy z Biblioteką Wydziału Nauk Społecznych jestem członkiem Rady Biblioteki Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Pracowałam także w komisjach rekrutacyjnych (studia stacjonarne i niestacjonarne) jako sekretarz oraz w komisjach egzaminacyjnych (jako egzaminator).

Wyrazem mojej działalności organizacyjnej na forum naukowym jest również członkostwo w stowarzyszeniach takich jak Společnost pro církevní právo w Republice Czeskiej, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Centrum Badań Partnerstwa Wschodniego z siedzibą we Wrocławiu (członek zarządu).

Ponadto jestem członkiem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. Od wielu lat współpracuję również z organizacją „dachową” mniejszości polskiej na Zaolziu – Kongresem Polaków w Republice Czeskiej. Rezultatem tej współpracy było m.in. dofinansowanie przez Kongres w 2007 roku publikacji *Śląski Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania na Zaolziu. Od polskiej organizacji religijnej do Kościoła czeskiego*.

W swojej pracy dydaktycznej realizowałam zajęcia związane przede wszystkim z moimi zainteresowaniami badawczymi. Na Uniwersytecie Wrocławskim na kierunkach stosunki międzynarodowe (I i II stopień), bezpieczeństwo narodowe (I stopień), bezpieczeństwo międzynarodowe (II stopień) oraz na kierunku politologia (I stopień) w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu. W formie wykładów, ćwiczeń lub konwersatoriów prowadziłam przedmioty dotyczące bezpieczeństwa kulturowego, problematyki narodowościowej, konfliktów etnicznych, kwestii religijnych we współczesnym świecie, przemian społeczno-politycznych w Europie Środkowej i na Bałkanach, myśli politycznej oraz seminaria dyplomowe (patrz: załącznik 4). Pełniłam rolę recenzenta kilkudziesięciu prac licencjackich i magisterskich oraz promotora kilkunastu prac licencjackich na kierunkach stosunki międzynarodowe (specjalność wschodnia) i bezpieczeństwo narodowe. W ramach tego obszaru aktywności wymienić można także wspomnianą już organizację wykładów gości z zagranicy, w których uczestniczyła znaczna liczba studentów oraz współpracę w maju 2012 roku ze studenckim Kołem Integracji Europejskiej „KItE” w organizacji projektu „Dzień Europy”. Wystąpiłam wówczas m.in. w panelu eksperckim przygotowanej konferencji.

Z kolei do form aktywności popularyzatorskiej zaliczyć można m.in. współpracę z Fundacją Integracji Społecznej – PROM we Wrocławiu, włączenie do zespołu ekspertów radia TOK FM oraz wygłoszenie 21 października 2015 roku wykładu otwartego *Romowie w Polsce i w Czechach na początku XXI w.*, zorganizowanego przez Sekcję Socjologii Etniczności Polskiego Towarzystwa Socjologicznego oraz Muzeum Etnograficzne we Wrocławiu.

Za swoją działalność zostałam wyróżniona nagrodami Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia naukowe za rok 2007 i za osiągnięcia organizacyjne i dydaktyczne za rok 2014.

Wrocław, dn. 29 lutego 2016 r.

